

Іван ЗУБАР,

канд. екон. наук, старший викладач кафедри публічного управління та менеджменту

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID 0000-0002-5112-421X

ivan.zubar@vspu.edu.ua

Катерина ФЕДОРЧУК,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

освітня програма «Адміністративний менеджмент»

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID 0009-0006-4174-0533

fedorchuk.kateryna@vspu.edu.ua

ЕКОЛОГІЧНИЙ КОМПЛАЄНС ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В БІЗНЕСІ

Актуальність. Посилена увага до проблем сталого розвитку та екологічної відповідальності обумовлює необхідність впровадження у систему менеджменту сучасного бізнесу практик, що забезпечують дотримання екологічного комплаєнсу. Варто зазначити, що дотримання екологічних стандартів і свідоме ставлення до навколишнього середовища в умовах зростання вимог з боку споживачів і держави набуває ключового значення як детермінанта підвищення конкурентоспроможності компаній.

Результати дослідження. Для глибшого тлумачення ролі комплаєнсу в сучасному менеджменті у контексті досягнення цілей сталого розвитку доцільно проаналізувати сутність самого поняття. Згідно з визначенням Міжнародної асоціації комплаєнсу (International Compliance Association), комплаєнс – це «здатність діяти відповідно до чинного законодавства, нормативно-правових актів, стандартів і внутрішніх політик компанії» [3]. У свою чергу, українські дослідники Яценко М. С. та Коваленко А. Б. трактують комплаєнс як невід’ємну складову системи управління та внутрішнього контролю на підприємстві, основною функцією якої є запобігання ризикам, що виникають унаслідок порушення нормативних вимог, недотримання галузевих стандартів або кодексів етичної поведінки [4].

Беручи до уваги різноманітність підходів до інтерпретації комплаєнсу, його слід розглядати як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення відповідності діяльності підприємства як зовнішнім, так і внутрішнім регуляторним вимогам, включно з

антикорупційними практиками, екологічними стандартами та професійними нормами. Такий підхід дозволяє гарантувати стабільність функціонування підприємства, зниження ризиків і дотримання зобов'язань перед стейкхолдерами, а також створює передумови для довгострокового сталого розвитку [3].

На фоні зростання значущості інтелектуалізації, екологізації суспільного розвитку та пріоритетності цілей сталого розвитку, актуалізується необхідність інтеграції екологічного комплаєнсу в систему сучасного бізнес-менеджменту. Суть цього підходу полягає у трансформації парадигми ведення бізнесу: замість традиційної орієнтації виключно на прибуток акцент зміщується на реалізацію економічної, екологічної та соціальної цінності. У таких умовах екологічний комплаєнс стає важливою частиною стратегії розвитку підприємств, спрямованої на збереження екологічної рівноваги та підвищення відповідальності бізнесу в контексті глобалізації [1].

У науковій літературі екологічний комплаєнс розглядається як система зобов'язань суб'єктів господарювання щодо дотримання законодавства, галузевих стандартів і внутрішніх політик у сфері охорони довкілля. Відповідно до вимог сталого розвитку, екологічний комплаєнс трактується як активна, інтегрована складова управлінської стратегії, мета якої – мінімізація шкідливого впливу на природне середовище, раціональне використання ресурсів і підтримка екологічної стійкості у довгостроковій перспективі. Її реалізація передбачає формування політик, розробку процедур і впровадження заходів, спрямованих на узгодженість діяльності компанії із сучасними екологічними вимогами. Відповідно, дотримання екологічних стандартів є не лише юридичним обов'язком, але й стратегічним ресурсом, що забезпечує сталість і конкурентоспроможність бізнесу. Виходячи із цього, основними невід'ємними елементами ефективного екологічного комплаєнсу варто розглядати:

- відповідність екологічному законодавству, включаючи дотримання національних і міжнародних нормативів;
- системи сертифікації (зокрема ISO 14001), що дозволяють підприємствам формалізувати та досягати екологічних цілей;
- управління відходами, включаючи створення ефективних систем збирання, утилізації та вторинного використання.

На сьогоднішній день в Україні відсутнє законодавче декларування обов'язковості впровадження екологічного комплаєнсу, що дозволяє підприємствам самостійно визначати доцільність і форму реалізації відповідних заходів, виходячи із специфіки своєї діяльності [3]. Така диспозитивність вимагає високого рівня усвідомлення відповідальності з боку бізнесу

щодо екологічних ризиків. Особливої уваги заслуговує аграрний сектор, де проблема раціонального використання природних ресурсів, насамперед ґрунтів, є критичною. Негативні фактори, серед яких ерозійні процеси, нераціональне використання добрив, руйнація меліоративної інфраструктури тощо, зумовлюють необхідність системного впровадження екологічних стандартів у сільське господарство [2].

Сьогодні в Україні можна виділити квадро-комплекс детермінант, що формують структуру комплаєнс-регулювання [4]:

- державна політика та очікування регуляторних органів;
- внутрішня стратегія підприємства щодо комплаєнс-функцій;
- національні економічні ініціативи та соціальні програми;
- вплив міжнародних норм, конвенцій та рекомендацій.

Висновки. Успішне впровадження екологічного комплаєнсу потребує відповідального лідерства, ефективної системи моніторингу впливу діяльності на довкілля, прозорості звітності, а також активного використання екологічних інновацій і технологій, спрямованих на мінімізацію навантаження на навколишнє середовище. Отже, екологічний комплаєнс набуває статусу важливого елементу менеджменту, що сприяє досягненню стратегічних цілей сталого розвитку. Він забезпечує не лише відповідність екологічному законодавству, а й формує конкурентні переваги, особливо в секторах із підвищеним впливом на довкілля, таких як аграрний. В Україні, попри відсутність імперативного регулювання, екологічний комплаєнс впроваджується через ініціативу самих підприємств, під впливом як внутрішніх, так і міжнародних чинників.

Список використаних джерел

1. Гончар В., Калінін О. Стратегічні партнерства для забезпечення екологічного комплаєнсу в бізнесі. *Вчені записки*. 2023. № 33(4). С. 297-307. DOI 10.33111/vz_kneu.33.23.04.28.194.200
2. Зубар І. В. Еколого-економічні проблеми сучасного землекористування господарств Вінниччини. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 9. С. 30-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_9_5.
3. Можаровський М. Ю. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття «комплаєнс» та його видів. *Право*. 2021. №2. С. 139–148. DOI 10.32782/LAW.UA.2021.2.21
4. Яценко М.С., Коваленко А.Б. Управління комплаєнсдіяльністю підприємства в умовах глобалізаційних обмежень. *Економіка: реалії часу*. 2020. № 5 (51). С. 73–79. DOI: 10.15276/ETR.05.2020.10. DOI: 10.5281/zenodo.4541331